

Received / Geliş
29.07.2017

Article History
Accepted / Kabul
01.08.2017

Available Online / Yayınlanma
15.08.2017

INTERSOPOUSAL VIOLENCE AND RELIGION: THE ROLE OF MEN IN PREVENTING VIOLENCE

**EŞLERARASI ŞİDDET VE DİN:
ŞİDDETİN ÖNLENMESİNDE ERKEĞİN ROLÜ¹**

Ali BAYER²
Duran Ali YILDIRIM³

Abstract

Domestic violence is a serious problem that to under consideration in this century. Previous studies on domestic violence point out family life are under negative condition and domestic violence is pervasive in society. Violence is a topic which has been interested social scientist in recent years, despite all that has been written about violence, there remain several unresolved issues concerning its definitions, dimensions and with relationship religion and traditions. Therefore, this study examines definitions of violence, discussion of violence theories, perception of violence, individual differences. Couple violence that examined physical, economic, sexual, psychological, and verbal dimensions and this study based idea that investigated effects religion on couple violence. Domestic violence exists in different socio-economic, religious, cultures and societies and affects a range of relationships family members and other groups. Family violence is not limited to women. Men can be abused as well. There are so many fallacies and false belief systems relating to couple violence. Essentially, religion is not to give permission violence between couples and other peoples. Couple violence may be equally expressed by either partner in the relationship. Therefore, couple violence is mutual and double dimension. Religion interferes with as effects on emergence to couple violence as problem of marriage and fragmentation of the family and other negative situations.

Keywords: Violence, Types of Violence, Socialization, Religion, Family, Changes of Roles in the Family, Sexism.

Özet

Aile içi şiddet, içinde yaşadığımız yüzyılda üzerinde en çok durulan toplumsal sorunlardan biridir. Şiddetin en çok yaşandığı yerlerden biri olan aile üzerine yapılan araştırmalar, aile içi şiddetin yaygınlığını, toplumun temeli olarak kabul edilen aile kurumunun içinde bulunduğu olumsuz şartları ortaya koymaktadır. Şiddet, sosyal bilimcilerin son yıllarda ilgilendiği temel konulardan biridir; ancak, şiddet hakkında birçok şey yazılmasına rağmen şiddetin tanımı, boyutları, din ve gelenekle ilişkisi gibi birçok konu hakkında çözülmemiş sorunlar bulunmaktadır. Bu araştırmada eşler arası şiddet, fiziksel, ekonomik, cinsel, psikolojik ve sözel yönleriyle ele alınmış olup, araştırmanın temel konusu ve amacı, dinin eşler arası şiddet üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Ataerkil toplum yapısı içerisinde erkeğe yüklenen sorumluluklar aile içerisinde kimi zaman gerginlik ve çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır. Sosyal öğrenme teorisi bağlamında baba modeli olan kişinin modellemesiyle sonraki kuşağa aktarılan problem çözüme yöntemi sonraki kuşak içerisinde de tekrar şiddet ortamının çıkmasına yol açmaktadır. Durumun değişmesi bakımından erkeğin eğitilmesi ve farkındalık kazandırılması hayli önemlidir. Aile içi şiddet farklı sosyo-ekonomik, dini, kültür ve toplumlarda görülmekte olup, aile üyelerini ve diğer grupları etkilemektedir. Eşler arası şiddetle ilgili birçok yanlış kanaat ve inanç bulunmaktadır. Esasında din, hem eşler arasında hem de diğer insanlar arasında şiddete izin vermez. Şiddet, eşler arası ilişkilerde kadın ve erkek taraflarca ortaya konabilen karşılıklı bir davranış biçimidir. Dolayısıyla eşler arası şiddet çift yönlü ve karşılıklıdır. Din, şiddetin ortaya çıkmasını engellemede etkili olduğu gibi, şiddetin neticesi olarak ortaya çıkabilecek evliliğin ve ailenin parçalanması gibi olumsuz durumların engellenmesinde de etkili olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Şiddet Türleri, Sosyalleşme, Din, Aile, Aile İçi Rollerin Değişmesi, Cinsiyetçilik.

¹ Bu çalışma, 18-20 Mayıs 2017 tarihleri arasında Alanya Alaeddin Keykubat Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

² Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Din Sosyolojisi ABD. Öğretim Üyesi

³ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Tefsir ABD. Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Toplumun sahip olduğu değer yargıları, normatif kurallar ve sosyalleşmenin en ciddi ve yoğun olarak yaşandığı toplumsal yapı ailedir (Sayın, 1990: 2; Erdentuğ, 1991: 322). Aile üzerine yapılan çalışmalar ve tartışmalar, hem ailedeki hem de toplumdaki değişim ve dönüşümleri anlamaya, analiz etmeye ve açıklamaya önemli katkılar sağlayacaktır. Toplumların sahip oldukları farklılıkları aile ekseninde ele aldığımızda ise; her toplumun kendine özgü bir aile yapısının var olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Süreç içinde, ailenin yapısında, görevlerinde ve üyelerinin sayısında sürekli değişimler olmuştur. Hatta aynı ülkenin kırsal ve şehir kesimlerinde bile aile yapıları arasında büyük farklar vardır (Çağan, 2011:84) Aile yapılarındaki bu farklılığın en önemli nedenlerinden birisi farklı toplumsal değerler ve ilişkilerdir. Toplumun sahip olduğu normatif yapılar, evlilik çeşitleri ve evlilikle kazanılan statüleri belirler.

19.yüzyılda dillendirilen normlar, sosyal bir işlevi, anne ve kadınlık işlevleriyle tanımlanan, kadınların haklarını görevlerinin bir fonksiyonu olarak saptayan ve kadınları, rolleri ve davranışları standartlaştırılması ve dolayısıyla idealleştirilmesi gereken sosyal bir grup olarak tanımlayan kolektif normlardır. Yaşanan süreçte bu kapsamlı tasarımlar artık çözümlüyor ve dişil kimlikler çoğalmaktadır. Bazı kadınlar, bazen birbiriyle çelişen bu rollerden birçoğunu üstlenmiş ve böylece yirminci yüzyıl kadınlarına yabancı olmayan gerilimlere yol açtılar. Tek bir kadınlık rol modelinin egemenliği yerine kadınları eve kapatan kilitlerin kırılması, kamusal yaşama katılmayla ilgili tabuların ihlal edilmesi, kadınların siyasal faaliyetleriyle ilgili yasaklara meydan okunması durumları ortaya çıkmıştır (Duby ve Perrot, 2005: 16).

Sanayileşme, modernleşme süreciyle birlikte bireylerin toplum ve aile içindeki rol ve statülerinde de değişimler yaşanmıştır. Günümüzde kadın yalnız çocuk yetiştiren, evde oturan anne modelinden meslek kadınına dönüşmüştür. Erkeklerin üstünlüğü giderek azalmış, eşit fırsatlar gündeme gelmiştir. Ailede anne ve baba sorumlulukları paylaşmış ve bir eşitlik akımı başlamıştır. Çocuklar, baba ile daha çok ilişki içine girmişlerdir. Kadın, evde ve dışarıda aktif çalışmasıyla "süper kadın" haline gelmiştir (Ev hanımı, anne, çalışan, kariyer yapan, kazanan kadın vb.). Sevgili, eş, meslektaş ve danışman olarak karşısına çıkan kadın kimliğindeki değişim karşısında erkek, mevcut güç dengesini sarsan bir durum olarak bundan korkar olmuştur. Sonuçta iyi bir kontrol sistemi ile gücünü korumaya çalışmaktadır (Sayıl, 1994: 273).

Toplumsal değişim, değerler ve normların benimsenip uygulanmasında çeşitliliklere ve uyum problemlerine yol açmaktadır. Modernleşme süreci bireyci tutumların benimsenmesinde etkili olmuştur. Birey, esasında kendini içinde yaşadığı toplumun kuralları ile çepeçevre kuşatılmış bulur. Bu kurallara kaşı özgürlük; bir fikir, bir ideal biçiminde bireyin bilincine egemen olur. Toplumsal ahlak kurallarından kurtuluş çabasına öncülük eden özgürlük fikri, bu çabaların yoğunlaştığı noktalarda yok olmaya başlar ve yerini bireyin kendi varoluşunun amacı olarak gördüğü bireysel ahlak kurallarına bırakır (Yakupoğlu, 1994:316). Değerler ve normlardaki değişim, bireyci yapıda herkesin kendine göre değer yargılarını benimsemesine, her bireyin kendi kuralını koymasına ve toplumda normsuzluk (anomi) durumlarının ortaya çıkmasına; toplumsal norm ve ahlak kurallarının yetersiz kalması da bireyin toplumla sağlıklı ilişkiler geliştirmesine yol açmaktadır.

Yapılan araştırmalarda aile içinde yaşanan şiddetin, özellikle kadına yönelik şiddetin, kadınlara eşleri, babaları, eşinin ailesi, erkek kardeşleri ve diğer aile üyeleri tarafından uygulandığını ortaya koymakta, aile bireylerine -çocuk, yaşlılar, eşler arası- yönelik ilgili araştırmalar şiddetin çok boyutlu ve çok yaygın bir sosyal problem olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, eşler arasında kadına yönelik şiddetin, özellikle fiziksel şiddetin yaygınlığı ve namusun bedene indirgenmesiyle toplumsal cinsiyet

ayrımcılığına dayalı olarak işlenen namus cinayetleri, kadına yönelik şiddetin aynı zamanda sistematik olarak işlendiğini göstermektedir.

2.Şiddet Nedir?

Şiddet kavramı üzerine ilk kullanımından buyana birçok tanım yapılmıştır. Ancak yapılan her tanım, tanımı yapanın ilgi perspektifinden olguya yaklaştığı için olgunun tek bir yönünü ön plana çıkarmıştır. Şiddet kavramı köken olarak Arapça (şedde) olup sertlik, yumuşaklığın zıddı, sağlam yapılan her şey, kuvvetli sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma anlamını taşır. Mecazi anlamda şiddet ise duygu veya davranışta aşırıya gitmek; karşıt görüşte olanları ikna etmek veya onlarla uzlaşmak yerine kaba kuvvet kullanmak(Manzur, 1984: 2214-2216) şeklinde tarif edilmektedir. Şiddete başvurmak, kaba kuvvet kullanmak; şiddet göstermek; kaba ve sert davranmak; şiddet olayı ise çevreyi sindirmek için yaratılan olay veya girişilen hareket olarak ifade edilmektedir (Şemseddin Sami, 2011: 600).

Bu konuda Dünya Sağlık Örgütü şiddeti, "Kasıtlı olarak; tehditle veya fiilen kendine, diğer bireye veya bir grup ya da topluluğa karşı yaralama, ölüm, psikolojik zarar verme, engelleme veya yoksun bırakma ile sonuçlanan fiziksel güç kullanımı" olarak tanımlamıştır (WHO, 2002: 2).

Aile içi şiddet ise; aralarında kan bağı ya da hukuksal bağlılık bulunan, birlikte yaşayan, kısacası kendisini aile olarak tanımlamış bir grup içinde zorlamak, aşağılamak, güç göstermek, öfke ve gerginlik boşaltmak amacıyla bir bireyden diğerine yöneltilen her türlü şiddet davranışdır. Ailede ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürümesi sağlıklı bir toplum idealine ulaşmak için önemlidir. Ancak, yaşanan sosyal hayat içerisinde eşler arası ilişkilerin her zaman beklendiği ve istenildiği gibi yürümediği; zaman zaman çatışma, kavga ve şiddet ortamlarının meydana geldiği görülmektedir. Aile içi şiddetin, yaşanan değişime uyum sağlayamamaktan kaynaklanan gerilim ve çatışmalardan kaynaklandığı vurgulanmakta, bu değişime ayak uyduran ailelerin problemleri sağlıklı biçimde çözdükleri; uyum sağlayamayanların ise şiddet durumlarıyla karşı karşıya geldikleri görülmektedir. Eşler arasında meydana gelen şiddet durumlarında, çoğu zaman fiziksel şiddet ön plana çıkmaktadır. Eşler arası şiddetin psikolojik, sözel, ekonomik, cinsel yönleri de bulunmasına rağmen, bu şiddet türlerinin görünürlüğünün, ölçülmesinin, açıkça dile getirilmesinin zorluğu gibi nedenlerden dolayı, eşler arası şiddet neredeyse fiziksel şiddetle özdeş hale gelmektedir.

2. 1. Fiziksel Şiddet

Şiddet türleri içinde en sık rastlanan, kolayca fark edilebilen, aynı zamanda en yoğun olarak yaşanan şiddet türüdür. Fiziksel şiddet, kaba kuvvetin bir korkutma, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılmasıdır. Tokat atmak, dövmek, vurmak, itmek, kemiklerini kırmak, duvara vurmak, saç çekmek, tekmelemek, bıçak çekmek, yaralamak ve ev eşyalarına zarar vermek sık rastlanan örneklerdir (KADAV, 2008; Köse ve Beşer, 2007: 117).

Araştırma sonuçlarına bakıldığında fiziksel şiddetin ilk sırada yer alması zaten beklenen bir durumdur. Çünkü genel olarak şiddet denildiğinde, akla ilk gelen fiziksel şiddettir. Diğer yandan medyada sıkça yer alması, gazete ve televizyonlarda sürekli biçimde fiziksel şiddetin ön plana çıkarılması da fiziksel şiddet algısının yüksekliğini etkilemektedir. Tılıç'ın (1997: 123) yaptığı çalışmada yalnızca aile içi şiddet değil de, genel olarak şiddet söz konusu edildiğinde, kadın ve erkeklerin çoğunluğu dayak ve tacizi şiddet tanımlarının en başında (% 28) saymaktadırlar. Tılıç'ın elde ettiği sonuçlarla tarafımızca yapılan çalışmada (Bayer, 2013) elde edilen sonuçlar karşılaştırıldığında, fiziksel şiddet tanımlarının ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

2. 2. Sözel Şiddet

Sözel şiddet, fiziksel şiddetten sonra karşılaşılan en yaygın şiddet biçimidir. Sözel şiddet, bir kişinin karşısındakine küçük düşürücü, kırıcı, alay edici sözler söylemesi, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde karşısındakini aşağılaması, kötülemesi, kişiliğine saldırmaması, umudunu, beklentisini kırması, türlü söylentiler çıkarması, sert-kaba konuşmalarla sürekli engellemeler yapması olarak ifade edilmektedir. Ayrıca, bir kişinin erkekliğiyle-kadınlığıyla alay etme, beddualar etme ve sözlü tehdit de sözel şiddet içinde yer almaktadır (AAK, 1995: 26). Diğer şiddet türlerinde olduğu gibi sözel şiddet, muhatabına karşı güç kullanma ve onu kontrol etme amacı taşır. Bu bakımdan söz ve hareketlerin, düzenli bir şekilde korkutma, sindirme, cezalandırma ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır (Köse ve Beşer, 2007: 117).

Kadın Dayanışma Vakfının yaptığı araştırma sonuçlarına göre; araştırmaya katılan kadınların %26'sı kocasının zekâsını küçümsediğini ve aptalmış gibi davrandığını, yaklaşık yarısının kocasının başkalarının önünde kendisine hakaret ettiğini, %74'ü kocasının kendisine bağırdığını ve azarladığını, %12'si kendisinin çirkin olduğunu söylediğini belirtmişlerdir. Şiddet uygulanırken, şiddetin aracı olarak en çok sözlü saldırı ve tacizin (% 73,7 oranında) kullanıldığı görülmüştür (Ünlü ver ark., 2009: 102).

Eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde fiziksel şiddet, sözel şiddete oranla daha az görüldüğü ifade edilmektedir. Bireyler fiziksel şiddetin görünürlüğü, anlaşılabilirliğinden dolayı sosyal statülerinden kaynaklanan ayıplama/ayıplanma endişesine karşı daha az kullanırken; küfür, hakaret, aşağılamayı oldukça yaygın bir şekilde kullanmaktadırlar. Bu da eğitimin henüz yeterince dönüştürücü bir güce sahip olmadığını göstermesi bakımından anlamlıdır. Aile içinde fiziksel şiddet azalmış olsa da duygusal şiddet genellikle devam etmekte ve zamanla fiziksel şiddetin vekili ve tehdidi olmakta, böylece karşısındakine her zaman dövülebileceğini hatırlatmaktadır. Follingstad ve arkadaşlarının (1990) belirttiği üzere fiziksel şiddete uğrayan kadınların çoğu (%72), sözel şiddetin fiziksel şiddetten daha olumsuz etki yarattığını belirtmişlerdir. Ek olarak sözel şiddet, fiziksel şiddetin yıkıcı etkilerini artırabilmektedir (Özcan, 2009: 27).

2. 3. Psikolojik/Duygusal Şiddet

Kimi zaman "duygusal şiddet" olarak da isimlendirilen psikolojik şiddet, genel olarak tehdit unsurunu içerse de, kimi araştırmacılar (Vatandaş, 2003: 58) tarafından sözel şiddetle birlikte ele alınarak değerlendirilmektedir (BKSGM, 2006: 9). Duyguların ve duygusal ihtiyaçların, şiddet tanımında sayılan amaçlarla, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır (KADAV, 2008; Köse ve Beşer, 2007: 117).

Fiziksel şiddet gibi görünürde iz bırakmadığından dolayı, daha az önemsenmektedir. Duygusal şiddet, örtülü bir biçimi olması ile farklılık gösterir. Oysa bireyin kendine olan güvenini, kimliğini tamamıyla yok edebilmektedir Eşlerin denetleyici davranışları genellikle hemen görülmemekte, zaman içinde yavaş yavaş gelişmektedir. Eşler yaşadıkları ilişkinin ne kadar yıkıcı olduğunu fark ettiğinde çoktan duygusal yatırımını yapmış ve eşine karşı bir bağlılık duygusu geliştirmiş olabilmektedir (Polat, 2004). Bu bağlılık şiddetin sürmesine, kanıksanmasına, sıradan bir davranış olarak algılanmasına yol açmaktadır. Kendini güçsüz hisseden birey çevreyle bağını koparacak, bu da çeşitli ruhsal problemlerin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2008: 53-55) sonuçlarına göre ülke genelinde kadınların % 44'ü duygusal istismarı hayatlarının herhangi bir döneminde yaşamışlardır. Her dört kadından biri son 12 ay içerisinde duygusal şiddet

yaşamıştır. Duygusal şiddet, fiziksel şiddet içermese de her an fiziksel şiddete dönüşme tehdidini taşımaktadır.

2. 4. Cinsel Şiddet

Cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır. Cinsel şiddet, mahrem bir konu olduğundan açıklanması veya ortaya konulması zordur. Cinsel şiddet konusunda ayırıcı olan nokta, zor kullanmadır. Zor kullanma tecavüzdendir, el ile cinsel amaçlı dokunma, göz ile kadını soyma ve söz ile taciz etmeye kadar değişen çeşitli davranışları kapsamaktadır. Cinsel şiddet, aile içinde var olduğu gibi, toplumsal alanda da yoğun bir şekilde görülmektedir. Cinsiyetçi yaklaşımların özellikle kadını suçlayıcı tarzdaki ön kabulleri, kadına yönelik sistematik bir cinsel şiddetin göstergeleri olmaktadır (Gelles ve Straus, 1988: 64). Örneğin, tecavüze uğrama durumunda tavır erkeği koruyucudur.

Cinsel şiddet, erkeğin kadını denetleme arzusu, kadının cinsel ilişkideki rolünü oynamaması ve erkeğin bu rolü kadına zorla kabul ettirmesi sonucu oluştuğu şeklinde sunulsa da, ülkemizde erkeğe verilen bu iktidar, kolay kolay kadınlar tarafından yıkılabilecek bir davranış olmadığından, genellikle sadece erkeğin istediği durumlarda ve kolayca uygulanabilen bir davranış şekli olarak ifade edilmektedir (BKSGM, 2011: 92). Cinsel şiddet, yukarıda ifade edilen biçimiyle anlaşıldığında, mağdurların tamamının kadın olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bilinmektedir ki, ilişki tek başına yaşanan bir şey değildir. Dolayısıyla ilişki kavramını aynı zamanda muhatapları gerektirir. Bundan dolayı eşler arası cinsel şiddet ifadesi hem kadın, hem de erkeğin dolaylı ya da dolaysız etkide bulunduğu bir davranış biçimidir.

Yapılan bir araştırmada (Bütün, 2002), kadınların neden kocaları ile cinsel ilişkide bulunmak istemedikleri sorgulanmış ve % 55'i "ruh halim iyi olmadığı için", % 43'ü "kendimi iyi hissetmediğim için", % 28'i "kocam alkollü olduğu için", % 17'si "fazla cinsel ilişki kurmak istemiyorum", % 16'sı "hamile kalmaktan korkuyorum", % 14'ü "menstürasyon döneminde olduğum için", %14'ü "kocam çok sık cinsel ilişki istiyor", % 12'si "kocamı artık sevmiyorum", % 12'si "yer ve zaman uygun olmadığı için", % 5 "kocam ters ilişki istediği için", % 2'si ise "kocamı seviyorum ama cinsel ilişkide bulunmak istemiyorum" demiştir (Çiftçi, 2007: 13).

Antropolojik araştırmalar cinsel şiddetin; kültürel tutumlara, kadın-erkek arasındaki iktidar ilişkilerine, sosyo-ekonomik statüye ve toplumsal alanda yaşanan diğer şiddet biçimlerinin yaygınlığına bağlı olarak gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Diğer yandan medyanın cinsel şiddete yaklaşımında erkeklik-kadınlık ve cinsellik ideolojilerini çarpıtarak sorunu olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Gölge, 1997: 37).

2. 5. Ekonomik Şiddet

Şiddet türlerinden sadece fiziksel şiddetin ön plana çıktığını; ama duygusal, sözel, cinsel gibi şiddet türlerinin de var olduğunu daha önce ifade etmiştik. Çoğu zaman fiziksel ve sözel şiddet, yasalarda suç kapsamına dahil edilirken; bireyleri sömüren, kişiliklerini yok sayan ekonomik şiddet, genellikle yasal şiddet tipolojisine dahil edilmemektedir. Ekonomik şiddet; ekonomik kaynakların ve paranın bireyler üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol etme aracı olarak kullanıldığı (Fawole, 2008: 2) ve maddi açıdan emeğin sömürüldüğü davranışları içermektedir. Ekonomik şiddet gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin toplumsal ve ekonomik kalkınmalarına engel olmaktadır (Köse ve Beşer, 2007: 117).

Kadına yönelik ekonomik şiddetin temelinde bir toplumun sosyo-kültürel ve dini normları ile pratiklerin büyük payı vardır. Örneğin Latin Amerika'da yapılan bir araştırmada kadınlar, erkeklerle fırsat eşitliği içinde olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. İran, Meksika ve Uganda gibi ülkelerde erkeklerin 1/3'i bu konuda aynı

düşünce dedir. Orta Asya ve Kuzey Afrika ülkelerindeki erkeklerin % 82'si özellikle işlerin az olduğu zamanlarda o işi kadınlardan çok erkeklerin yapması gerektiğine inanmaktadırlar. Çin'de ayrımcılık 1/10 oranıyla daha az orandadır. Bu oran Amerika'da 1/13'dür. Bangladeş'te yapılan bir araştırmaya katılanların % 66'sı, üniversite eğitimini almada erkeklerin kadınlardan daha öncelikli olması gerektiğini ifade etmişlerdir (Fawole, 2008: 2).

Yapılan bir araştırmada, "ailenin geçiminden erkek sorumludur" ifadesini katılımcıların % 61'i desteklemekte, % 23,4'ü desteklememektedir. Cinsiyet açısından bu düşüncüyü kadınlar daha az desteklemekte, yaş ilerledikçe destek verenlerin oranı artarken, eğitim seviyesi yükseldikçe destek verenlerin oranı azalmaktadır (BASGM, 2010: 118-120). Ataerkil toplum yapısında, erkeğe verilen ailenin nafakasını karşılama sorumluluğu, eğitim seviyesinin yükselmesiyle birlikte bu görüşte değişmelerin olduğu görülmektedir. Diğer yandan bireylerin tutumlarıyla bunları davranışa dönüştürmeleri arasında farklılıklar yaşanmaktadır.

3. Şiddetin Nedenleri

Ailede ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürümesi sağlıklı bir toplum idealine ulaşmak için önemlidir. Ancak, yaşanan sosyal hayat içerisinde aile içi ilişkilerin her zaman beklendiği ve istenildiği gibi yürümediği; zaman zaman çatışma, kavga ve şiddet ortamlarının meydana geldiği görülmektedir. Aile içi şiddetin, yaşanan değişime uyum sağlayamamaktan kaynaklanan gerilim ve çatışmalardan kaynaklandığı vurgulanmakta, bu değişime ayak uyduran ailelerin problemleri sağlıklı biçimde çözdükleri; uyum sağlayamayanların ise şiddet durumlarıyla karşı karşıya geldikleri görülmektedir.

Bazı yazarlar, şiddete başvuran erkeklerin çoğunluğunun yetersiz kişiliğe sahip, iletişim yeteneği olmayan, ruhsal gelişimini tamamlamamış kişiler olduğunu ileri sürmektedir. Evlilikte şiddete başvurma'nın güçsüzlük, yetersizlik duygularını yenme ve özsayıyı koruma çabası olduğu belirtilmektedir. Şiddet çok boyutlu bir olgudur ve birçok sebebi bulunmaktadır. Ekonomik nedenlerden, eş seçimine nikah biçiminden ocağa yemeğin yanmasına varıncaya dek nedenler sıralanabilir. Burada önemli olan şiddetin algılanış biçimidir. Çünkü şiddet algısaldir kişinin o anki durumuna, mimiklere, hareketlere varıncaya dek karşısındaki kişinin tavır ve davranışlarına göre algılar. Örneğin "delilik" kavramı deli gibi sevmek ve deli gibi bakmak ifadelerinde birincisi olumlu anlamda kullanılırken diğer sözel şiddet kavramı olarak karşımızda çıkmaktadır. Şiddetin bütün nedenlerini sıralamak sunumumuz için imkansızdır ancak bir kaçını özellikle erkeklik-şiddet bağlamında ele almak gerekir.

3.1. Sosyalleşme ve Kimlik Edinme Süreci

Aile, eskiden olduğu gibi, çocuğun ilk sosyalleşme yeridir. Çocuğun küçük yaşlarda geçirdiği bu sosyalleştirme anne-babası ile münasebetleri ve özleşmesi sayesinde olmaktadır. Çocuk ilk davranış kalıplarını orada görür; bilgi, duygu ve davranış yeteneklerini ilk defa orada öğrenir, kazanır. Çocuk şahsiyetinin özü ve dolayısıyla "sosyal kaderi" aile içinde uygulanan sosyalleştirme amaçları, metotları ve üsluplarıyla belirlenir. Sosyalleşme, toplumun norm ve değerlerini içselleştirerek toplumsal rolleri (işçi, arkadaş, yurttaş vb. olarak) yerine getirmeyi ve toplumun üyesi hâline gelmeyi öğrenme sürecidir (Marshall, 1999:760).

G. H Mead ise, sosyalleşmede toplumun belirleyici olduğunu, bireyin büyük oranda sosyal etkileşim vasıtasıyla kendini tanıdığını ve başkalarının-anne-baba, arkadaş çevresi gibi-rollerini takınarak kendi resmini elde ettiğini belirtir. Burada çocuk kendini başkalarının yerine koyarak, kendinin anne-baba olduğunu hayal ederek, bu kişilerin rollerini oynayarak kendine dışarıdan bakar veya kendine ilişkin nesnel bir görüş oluşturur.

Sosyal öğrenme, Albert Bandura'nın (1973) çalışmasına dayandırılan bilişsel süreçlerin bir sonucu olarak, bir şahsın davranışını ele alan davranışsal bir yaklaşım tarzıdır. Niteliklerin özü yerine öğrenmeyi, tabiatı aydınlatmaya karşı eğitim tartışmalarını dikkate alır. Bandura'nın geliştirdiği bu kuram iki temel ilkeye dayanır: 'model alma' ve 'pekiştirme'. Sosyal öğrenme kuramına göre, bir davranış çocuklukta gözleyerek ve model alarak öğrenilir; eğer pekiştiriciler varsa davranış benimsenir. Bu modelde çocuk kendi deneyimleri yerine model aldıklarından yola çıkarak davranışlarını ortaya koyar. Bu durum önce taklitle başlar ardından davranışa dönüşür (Kurst-Swanger, 2003: 43).

Bireylerin sosyalleşme ortamlarının baskıcı veya demokratik olması, onların şiddete karşı tavır alışlarında etkili olmaktadır. Çocuğun gelişiminde anne önemli bir rolü olduğu gibi babanın da önemli bir yeri vardır. Özellikle erkek çocuğun cinsiyetine uygun davranışı kazanması açısından öneminin büyük olduğu araştırmacılar tarafından ortaya koyulmuştur. okul öncesi dönemde çocuk anne ve babasını kendisine model olarak alır. Bu dönemde kız çocuk anneyi, erkek çocuk babayı taklit eder ve kendini onunla özdeş tutarak cinsel rollerini kazanır. Yalnız erkeklerin değil kız çocuklarında etkileşimde bulunacakları bir baba figürüne gereksinimleri vardır. Babası olan kızlar cinsiyetine uygun davranışları diğerlerinden daha çok göstermektedirler (Tezel, 2007: 767).

Aile ortamında babanın baskıcı otoritesi çocuğun eğitimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Özellikle annenin eğitim düzeyi, çocuğun başarısında ve sosyal hareketliliğinde çok önemlidir. Yine aile ortamında fikirlerin tartışılması ve davranışların yaşatılarak kabul ettirilmesi, çocukta daha geniş bir bakış açısı geliştirecek, bu da onun eğitimdeki başarısını etkileyecektir. Kısacası okuldaki başarı veya başarısızlık her şeyden önce çocuğun içinde yaşadığı ailenin ekonomik ve kültürel şartlarına bağlıdır. Alt tabakalardaki aileler, çocukları için itaat öğesini vurgularken, orta tabakadaki ailelerin "self-control" (kendini denetleme) öğesini vurgulamaktadır. Bu farklılığın ebeveynlerin meslek, eğitim ve kültürel farklılıklarından kaynaklandığını ifade edilmektedir (Özen, 1991 332-33).

İtaat vurgusunun sıklıkla yapıldığı bir aile yetişen birey, hem yetişme döneminde hem de evlenip aile kurduğunda yaşanan şiddet olaylarını daha kolay benimseyecek ve kabullenecektir. Bu tür baskıcı bir ortamda yetişen bireylerin kendilerini savunmaları ve kendi başlarına karar almaları da zor olacaktır. Oysa demokratik aile ortamında yetişen bireyler kendi başlarına daha kolay karar alabilecekler, şiddet ortamlarıyla karşılaştıklarında durumu hemen kabullenmek yerine, şiddetin ortadan kaldırılması için çözüm arayışına daha kolay girebileceklerdir (Akyuz, 2016: 236). Kültürel ortam ne kadar sınırlandırıcı ve sosyalleşme sürecine varıncaya kadar baskıcı ise, bireylerin ruhsal enerjileri, hem kendileri hem de toplum için o kadar zararlı olabilir, saldırgan amaçlara yönelebilir. Dolayısıyla anne-baba ile çocuklar arasındaki ilişkinin destekleyici, yumuşak ve sevecen olması gerekir. Böylece, çocuk daha sağlıklı sosyalleşme kaynaklarına daha kolay ulaşabilir (Ergil, 1994:33).

3.1.1.Aile ve Cinsel Kimlik

Aile, toplumsal beklentilere karşı insanın hazır hale gelmesinde önemli işlevler görmektedir. Anne-babanın, kız ve erkek çocukları topluma uyumlu hale getirmelerinde önemli rolleri vardır. Bu yönüyle aile, hem üyelerinin hem de tüm aile sisteminin kimlik gelişimine yardımcı olmaktadır. Bu görevin yerine getirilmesi ile bireyler kendileri hakkında (fiziksel, cinsel özellikleri, güçlü ve zayıf yanları vb.) bilgi edinirler. Bu bilgiler benlik kavramına hizmet eder (BKSGM, 2010:36).

İşte sosyalleşme sürecinde bireylerin cinsel kimliklerine ait bilgiler, hangi davranışı, hangi tutumu benimseyeceği yine en başta ailede öğretilmektedir. Kadın ve erkek

sözcükleri, bireyin cinsiyetini, "kadınlık" ve "erkeklik" sözcükleri ise bireyin cinsel kimliğini temsil eden kavramlardır (Köşgeroğlu, 2009:38). Buna göre kadınlar ev içinde tanımlanırken, erkekler kamusal alan içinde tanımlanmaktadır. Böylece kadın ve erkeğe verilen toplumsal kimlik/roller farklılık göstermektedir. Cinsel kimliği oluşturma süreci bebeklikte başlamaktadır. Kız çocuklarına elbise seçiminde kırmızı ve kırmızı ağırlıklı tonların, erkeklere ise mavi tonlarının giydirilmesiyle başlayan süreç, toplumumuzda, erkeklerin düzenleyici, lider, koruyucu, kahraman, mert, savaşçı, yetkili, yiğit, yönetici gibi niteliklerle anılması; kadınlardan daha güçlü ve saygın olarak kabul edilmesi; saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine nedenler ve gerekçeler oluşturmuştur (Köknel 1996:46). Bu şekilde geliştirilen bir sosyalleşme sonucunda kız çocuklarından uysal, yumuşak ve özverili; erkek çocuklarından ise yarışmacı, atak ve girişken olmaları beklenmektedir. Muhtemelen bu eğitim farkı, kız ve erkek çocukların yöneldikleri serbest etkinlik türlerini ve dolayısıyla gizil güçlerini geliştirebilecekleri alanları, daha da ileride meslek ve aile yaşamlarını etkilemektedir (Kuzgun, 2004:16).

Çocuğun kişilik gelişiminde, babanın çocuğuna karşı tutum ve davranışları, çocuğun kişiliğini geliştiren etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Babası otoriter olan ve az ilgilenen çocuklarda utangaçlık, çekinme gibi kişilik özelliklerine daha sık rastlanmaktadır. Babası ilgilenen ve sevgi gösteren çocukların arkadaşlarıyla ilişkileri daha iyi olmakta ve bu grupta liderlik özelliği taşıyanlara daha sık rastlanmaktadır (Tezel, 2007: 768). Bu bağlamda kadın ve erkek arasındaki ifade edilen cinsiyet karşıtlığı, 'insan' olma yönünden aynı niteliklere sahipken; karşıtlık, toplumsal cinsiyete dayalı rollerle öğrenilen evrensel çelişkilerden birini meydana getirir. Erkeklik kavramsal ve düşünsel bağlamda kadınlığın karşıtı olduğu düşünülerek yaratılır. Erkeklik ve kadınlık bu karşıtlık içerisinde birer özne olarak inşa edilir (Demren, 2008:74).

3.2. Cinsiyetçilik/Erkeklik-Kadınlık

İşte sosyalleşme sürecinde bireylerin cinsel kimliklerine ait bilgiler, hangi davranışı, hangi tutumu benimseyeceği yine en başta ailede öğretilmektedir. Kadın ve erkek sözcükleri, bireyin cinsiyetini, "kadınlık" ve "erkeklik" sözcükleri ise bireyin cinsel kimliğini temsil eden kavramlardır (Köşgeroğlu, 2009: 38). Buna göre kadınlar ev içinde tanımlanırken, erkekler kamusal alan içinde tanımlanmaktadır. Böylece kadın ve erkeğe verilen toplumsal roller farklılık göstermektedir. Cinsel kimliği oluşturma süreci bebeklikte başlamaktadır. Kız çocuklarına elbise seçiminde kırmızı ve kırmızı ağırlıklı tonların, erkeklere ise mavi tonlarının giydirilmesiyle başlayan süreç, toplumumuzda, erkeklerin düzenleyici, lider, koruyucu, kahraman, mert, savaşçı, yetkili, yiğit, yönetici gibi niteliklerle anılması; kadınlardan daha güçlü ve saygın olarak kabul edilmesi; saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine nedenler ve gerekçeler oluşturmuştur (Köknel 1996: 46). Bu şekilde geliştirilen bir sosyalleşme sonucunda kız çocuklarından uysal, yumuşak ve özverili; erkek çocuklarından ise yarışmacı, atak ve girişken olmaları beklenmektedir. Muhtemelen bu eğitim farkı, kız ve erkek çocukların yöneldikleri serbest etkinlik türlerini ve dolayısıyla gizil güçlerini geliştirebilecekleri alanları, daha da ileride meslek ve aile yaşamlarını etkilemektedir (Kuzgun, 2004: 16).

Cinsiyetçilik ortaya konulurken şu husus dikkatlerden kaçmamalıdır. Cinsiyetçiliği birincisi düşmanca cinsiyetçilik ikincisi korumacı cinsiyetçilik olarak ayırmak mümkündür. Düşmanca cinsiyetçilik (hostile sexism) baskın ataerkillik kaynağından kadını kontrol etme, kadını düşük seviyede tutma; cinsiyetler arası yarışmacı farklılaşma kaynağından kadın ile erkek arasındaki farklılıkların algılanması ve bu farklılıkların büyütülüp kadının daha değersiz görülmesi; düşmanca heteroseksüel kaynağından ise kadının cinselliğini kullanarak erkeklere istediklerini yaptırma

düşüncesinin yanı sıra, kadını seks objesi olarak görmez. Diğer ise olan "korumacı cinsiyetçiliği" (benevolent sexism) oluşturmaktadır. Korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik gibi erkeğin kadına olan üstünlüğünü kanıtlamayı içermektedir ama bunu daha olumlu bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca, korumacı cinsiyetçilik, bireylerin baskın ataerkilliğe ve dolayısıyla düşmanca cinsiyetçiliğe karşı çıkmalarını engelleyen bir güç kaynağı durumundadır (Sakallı-Uğurlu, 2003: 54-55).

3.3. Kadının İş Hayatına Katılması ve İş-Aile Çatışmasının Aile Yapısına Etkisi

Ailenin yapısında görülen değişimlerden bir diğeri de ailenin iş gücüne katılımında görülen demografik değişimdir. Geleneksel olarak kocanın evin geçimi için çalıştığı, kadının da ev işlerini yerine getirdiği yapı, Batı'da ve dünyanın geri kalan bölgelerinde terk edilmeye başlanmıştır. Ailede eşlerin (karı-koca) her ikisinin de çalıştığı, kariyer sahibi olduğu bir yapıya doğru değişim başlamıştır (Wallis, 2003: 26). Ancak çift kariyerli ailelerin ortaya çıkışı ve eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte sayılarının sürekli biçimde artması, iş gücünde küçük çocuklu annelerin sayısındaki artışa neden olmuş, kadınların ve erkeklerin iş gücü kalıplarındaki benzerliklerinin artması gibi oluşan yeni durumlar, çeşitli problemleri de beraberinde getirmiştir.

Eskiden erkeğin ev dışında, kadının ev içinde üstlendiği görev ve sorumluluklar, kadının da çalışma hayatına girmesi sonucunda birbiriyle iç içe girerek rol karmaşasına dönüşmüştür. Bu durumda kadın hem çalışan hem eş hem anne hem de gelin ve evlat olma gibi birçok rolü üstlenerek ağır bir yükün altına girmiş bulunmaktadır. Eve geldiğinde kocasının desteğini almadan ev işlerini yerine getirmeye çalışan kadının -yemek, bulaşık, ütü, çocukların bakımı gibi-tüm bu görevlere tek başına yetebilmesi mümkün olmadığı gibi, kadının aile içinde mutluluk ortamının gelişmesine katkı yapması da çok mümkün görünmemektedir. Bu yüzden ailede kadın ve erkeğin güçlerine, yaşlarına, cinslerine, sağlıklarına ve bireysel farklılıklara uygun rollerin verilerek desteklenmesi, dengeli bir aile ortamı oluşturmanın bir gereği olarak ifade edilmektedir (Yıldırım, 2011: 146).

Diğer taraftan çalışan kadınlara ait algıda değişimler olmuştur. Yapılan bir çalışmada çalışan kadınların nasıl görüldüğü sorusuna "İyi gözle görülüyor." yanıtını veren kadın ve erkeklerin (özellikle erkeklerin) oranında bir düşüş gözlemlenmiştir (Budak ve ark., 1991: 89). Türkiye'de tarım kesimi dışında ücretli olarak ev dışında çalışan kadın sayısı istenilen düzeyde değildir ve çalışan kadınlar da geleneksel rollerini sürdürebilecekleri, aile sorumluluklarıyla bağdaşabilen meslekleri yeğlemektedirler. Kadınlar ev dışında çalıştıklarında bile kendilerine yakıştırılan/yapıştırılan rollerden sıyrılmıyorlar (Acar Savran, 2009: 81). Balkır'ın (1989) kadının kendini algılaması ile ilgili yaptığı bir çalışmada, "başarılı kadın" denildiğinde, iyi bir eş ve iyi bir annenin akla geldiği belirlenmiştir. Erkeklerle göre de başarılı kadın olabilmek için önce ev işlerinin aksatılmaması gerekmektedir. Kadınlar iyi eş, iyi ev kadını ve iyi anne gibi geleneksel rol beklentileriyle toplumsallaştırılmaktadır (Kuzgun, 2004: 15).

Kadının iş yaşamına daha fazla katılması sonucunda hem iş yaşamında hem de ailede giderek egemenliğini büyük ölçüde kaybeden erkek, bu değişime ayak uydurma konusunda zorluklar yaşamaktadır. Bir taraftan geleneksel olarak kendisine atfedilen değer ve rolleri sergilemeye, bu yolla erkekliğini yeniden üretmeye çabalarken; öte yandan toplumsal dönüşümle gelen ve geleneksel erkeklik tanımlarına uymayan ev işleri, çocuk bakımı gibi sorumlulukları yerine getirmesi ve empati, hoşgörü, uzlaşım gibi kadınsı değerleri sergilemesi beklenmektedir. Buna bağlı olarak erkek kimliğini üzerinde taşıyan öznenin kimliği ve benliği arasındaki gerilim daha da belirgin bir biçimde edimlere yansımaktadır. Böylece, sözü edilen gerilim günlük yaşamda, oldukça sorunlu ve bunalımlı erkeklik biçimlerinin görünmesinin de gerekçesi haline gelmektedir (Oktan, 2008: 153).

Geleneksel olarak çocuğun eğitiminden birinci derecede sorumlu olarak anneler görülmüş; babalar ise daha çok ekonomik bakımdan destekleme görevini üstlenmişlerdir. Günümüzde değişen sosyal ve kültürel şartlarda babaların çocukları için sadece ekonomik anlamda desteği değil aynı zamanda ilişkisel anlamda duyguları paylaşma, birlikte zaman geçirme gibi hayatın çeşitli aşamalarında yaşamsal destek sağlaması gerektiği öne sürülmektedir. Yaşadığımız yüzyılda babaların rolleri, çocuklarının hayatlarında ekonomik destek sağlamanın yanı sıra, iyi bir arkadaş olma, koruyucu, disiplini sağlama, annelere duygusal destek sağlama ve ev işlerinde sorumluluk alma gibi konularda farklılaştığı görülmektedir. Çoğu babanın bebeklerin altını bir kere bile değiştirmemeleri, ya da çok acil ve alternatifsiz kaldığı, bir şeylerin yapılması gerektiği durumlarda değiştirmek zorunda kaldığı bilinen bir gerçektir. Fakat bu durum günümüzde önemli ölçüde değişiklik göstermiştir (Tezel, 2007: 770).

İş ve yaşam taleplerinin çatışması, genellikle aileler üzerinde büyük stres kaynağı olarak algılanmaktadır. Bu anlamda, iş ve aile yaşamı arasında açık bir etkileşimin varlığına da işaret edilmektedir. Kadınlar için sadece ev içi rolün, erkekler için de gelir getiren birey rolünün uygun olduğu görüşü, "tek rol ideolojisi" ile açıklanmaktadır. Ancak, kadının çalışma yaşamına etkin biçimde katıldığı modern endüstri toplumlarında, kadınlar için ikili rol ideolojisi yaygınlaşmış ve hem kadınların hem de erkeklerin iş ve aile rollerinin giderek karmaşıklaşan etkisi, toplumda her iki rol ideolojisi arasında yaşanan çatışma, eşlerin rol ve statülerinin yeniden ele alınmasını, buna bağlı olarak farklı tür çalışma şartları ve modellerinin gözden geçirilmesini gerekli kılmıştır (Hablemitoğlu, 2009: 67).

3.4. Namus Algısı

Eşler arası şiddeti meşrulaştırması nedeniyle toplumda bireylerin namus anlayışı çok önemlidir. Toplumun namus anlayışındaki çarpıklık şiddetin sürmesine neden olmaktadır. Soyut olan namus kavramının somut göstergesi olarak kadının bedeninin, cinselliğinin ve davranışının kullanılması ve namusun kadın üzerinden tanımlanması eşler arası şiddeti meşrulaştırmakta, töre ve namus cinayetlerine yol açmaktadır. Din, kadın ve erkeği eşit biçimde muhatap alarak namuslarını korumalarını istemiştir. Namus anlayışında ataerkil anlayış dini olanı bastırmış, kadının namusundan erkeği sorumlu tutmuştur. Sorumlu olan erkek, kadının giyim-kuşamından, pazardaki alışverişine kadar kadının her şeyine müdahale etmesine, aile içinde şiddet ortamlarının oluşmasına neden olmuştur. Çok geniş anlamla ele alınan namus kavramı dolayısıyla ülkemizde işlenen cinayetlerin % 29'unun töre ve namus cinayetleri olduğu bildirilmektedir.

Toplumumuzda yer alan bu "çarpık namus algısı" özellikle son yıllarda "aile facialarına/katliamlarına yol açabilmektedir. Kadına yönelik şiddeti engellemeye dönük yapılan yasal düzenlemeler içerisinde şiddet uygulayan erkeğin evden uzaklaştırılması toplumumuzda yer alan "erkeklik algısı"yla uyum sağlayamamıştır. Kadınlar daha önceleri dayak yerken günümüzde can kayıpları yaşanmaktadır. İfade ettiğimiz bu durum kadına yönelik şiddeti olumlama anlamına gelmemektedir. Hiçbir şart ve durumda bir insanın diğer cinsine şiddet uygulaması doğal karşılanamaz. Ancak toplumsal değer ve yargıların da görmezden gelinerek yapılan düzenlemelerin başarısız olacağını da kabul etmek gerekmektedir. Boşanmanın gerçekleşmiş olması bile erkeğin algısında halen namusu korumakla görevli bir kişiymiş gibi algının varlığı sürmektedir. Durum böyle olunca yeni bir hayat kurmak isteyen kadına erkek izin vermemekte, "ya benimsin ya toprağın" düşüncesiyle her gün gazetelerin üçüncü sayfasında aile katliam haberleriyle karşılaşmaktayız.

4. Aile İçi Şiddet ve Din

İslam dünyasında kadın konusunu ele alan eserlerin azlığı dikkatleri çekmiş, bunlardan ikisi hariç, diğerlerinin çağdaş müelliflerin kaleme aldığı eserlerden oluştuğu belirtilmiştir. Bu durum aslında kadın konusunun klasik müellifler tarafından ihmalinin ve o dönem İslam düşüncesinin içinde bulunduğu durumun da bir göstergesidir (Yavuz, 1999: 10). Ancak unutulmamalıdır ki, o dönemde Batı dünyasında da, kadına karşı bakış açısının olumsuz olduğu kaynaklarda yer almaktadır. Dolayısıyla, kadının ikincil bir varlık olarak ele alınması, o dönemin bütün toplum ve kültür yapılarının özelliği olarak görülmelidir. Kadın konusundaki dini söylemlerdeki İslam'ın ruhuna uygun düşmeyen ifadeler İslam'dan değil, bireylerin dini anlayış, algılayış ve yorumlayışından kaynaklanmaktadır. Yani İslam ve Müslümanlık farklı şeylerdir. İslam bir dinin adı iken, Müslümanlık onun yorumlanıp, uygulamadaki biçimidir. İslam tek ve değişmezken, Müslümanlık çeşitli kişi, toplum ve kültürlerle göre farklılıklar sergilemektedir.

Yahudi-Hıristiyan geleneğinde kadın, Tevrat'ın bildirdiğine göre, erkeğin kaburga kemiğinden ve ona yardımcı bir kişi olarak yaratılmıştır. Kadının yaratılış konusundaki bu veriler, tarih boyunca hep onun zayıf, hissi ve kırılğan olarak yaratıldığı şeklinde yorumlanmakla kalmamış; kendi başına fazla bir değer ifade etmeyen ve erkeğin yardımına koşmakla görevli bir varlık olduğu düşüncesine yol açmıştır. Kadın, bu zayıflığı nedeniyle, yine Tevrat'a göre, hilekâr yılanın sözlerine uyarak yasak ağaçtan meyve yemiş ve bu suça kocasını da ortak kılmıştır. İşte bu suç, dini gelenekte kadının tarih boyunca aşağılanmasının sebeplerinden biri olarak görülmüştür. Yahudi-Hıristiyan geleneğinde kadın, asli günah işleyicisi ve zahmetli dünya hayatının müsebbibidir. Aristo'nun anlayışında kadın "eksik erkek"tir. Kadın konusunda eski Yunan'da başka düşüncelerde vardı. Platon'a göre kadın, eğer eşit eğitim olanaklarından faydalanırsa erkek kadar eşit haklara sahip olabilir. Ne var ki gerek İslami gelenek, gerekse Yahudi-Hıristiyan geleneği ortaçağ boyunca kendisine Platon'u değil, Aristo'yu örnek almıştır (Canatan, 2006: 46).

Kuran'da yer alan hükümler, eşler arası şiddetin doğrudan kaynağı olmasa da-bireyler şiddet uygularken bu hükümlere göre şiddet uygulamıyorlar- kimi bakımlardan bireyler, yaptıkları davranışları meşrulaştırmak isterler. Bu bakımdan dini hükümler, insanların davranışlarını meşrulaştırıcı olarak sıklıkla kullanılmaktadır. Eşler arasında meydana gelen problemlerin daha iyi anlaşılması, her iki cinse ait hükümler yer almasına karşın, kadın konusunun istismara açık olması göz önünde bulundurulmalıdır.

Bayer (2013) tarafından yapılan araştırmada katılımcıların din ve eşler arası şiddetle ilgili görüşlerine bakıldığında, araştırma bulgularına göre katılımcıların % 67'si kadının da dinen boşanma hakkına sahip olması gerektiğini düşünmekte, % 14'ü bu konuda kararsız kalmakta ve % 19'u da kadının boşanma hakkının olmaması gerektiğine inanmamaktadır. Kadınlar, erkeklerden daha fazla kadınların boşama hakkına sahip olduğu görüşüne katılmaktadırlar. Medeni Hukuk'ta böyle bir problem olmamasına karşın, dini kaygıları olan bireylerin boşama hakkının erkekte olduğunu, kadının boşanma yetkisinin olmadığı şeklinde bir algı vardır. Bu algı, evliliklerde, şiddet, tartışma ortamları artık katlanılamaz, evlilik yürütülemez hale geldiğinde dahi, boşanmayı engelleyici bir faktör olduğu görülmektedir. Katılımcıların maruz kalınan şiddete rağmen evliliği sürdürmelerine "dinin boşanmayı hoş karşılamaması" seçeneğini ikinci sırada göstermeleri de, bu durumun yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Aslında, hiçbir eş özellikle erkekler," din eş dövmeye izin veriyor, ben de dövüyorum" şeklinde bir anlayışla yola çıkmıyor. Ancak, böyle bir anlayışa sahip olan birey, yaptığı davranışın sonunda, vicdani rahatlamaya ulaşıyor. İşte, dinin şiddete izin vermediğini,

gerek sosyal alanda gerekse aile içinde bireylerin birbirlerine iyi davranmalarını, birbiriyle iyi geçinmeleri gerektiği gibi ifadelerin sıklıkla vurgulanması ve şiddet uygulayan bireyin yaptığı davranışın aslında dine uygun bir davranış olmadığını bilmesi, bu vicdani rahatlamayı sağlamayacak, kişi yaptığıının sonucunun karşılığının farkında olacaktır. Kadına her durumda kocasına itaat etmesi istenmeyecek, "kocandır, hem döver, hem sever" biçiminde bir anlayışa sahip olmayacaktır.

Eş dövmeyle ilgili görüşlerine bakıldığında, katılımcıların çoğunluğunun (%77) dinin eşe şiddet uygulamaya izin vermeyeceği görüşünü destekledikleri görülmektedir. Ancak, şiddeti "bazı durumlarda" gibi şarta bağlı olarak sorduğumuz sorulara katılımcıların % 56'sının eş dövmeyle desteklemedikleri görülmektedir. Bu durum, dinin eş dövmeyle karşı olmasına rağmen, "bazı durumlar" ifadesinin eş dövmeyle ilişkin meşrulaştırıcı bir işlev gördüğü görülmektedir. Bu durumun geleneksel inançların etkisinden kaynaklandığı düşünülebilir. Dinin erkeğe karşı dövme yetkisi verdiği şeklinde bir inancın da varlığını sürdürdüğünü göstermesi bakımından anlamlıdır.

İslam dini sorumluluk bağlamında kadın ve erkeği eşit oranda muhatap kabul etmiştir. Biyolojik olarak farklılıklar olmakla birlikte, dini ve sosyal kaynaklara ulaşma bakımından farklılık yoktur. İslam'ın ilk dönemlerinde yolculuklara, savaşlara, ticaret hayatına, mescitte ibadetlere katılan kadın daha sonra direkt olarak dinden kaynaklanmasa da dini motiflerle desteklenen toplumsal baskılar neticesinde, kadın-erkek ayrımına gidilmiş ve kadın erkeğin yanında ikincil statüde konumlandırılmıştır. Kadının bu durumu erkeğin bilincinde kendisinin üstün olduğunu, kadınlar üzerinde hak sahibi olması gerektiği düşüncesini beraberinde getirmiştir. Kadın-erkek arasındaki eşitsizlik düşüncesi eşler arası şiddetin de nedenleri arasında yer almaktadır.

Sonuç

Aile kültürel aktarım yoluyla toplumsal değer ve normların yanında kimliklerin de kuşaksal aktarımını sağlar. Aile, bireylere bir eğitim alanı sunar, cinsiyet kimliğinin kazandırılmasından siyasal kimliğinin oluşmasına varıncaya değin birçok alt kimlikleri kazandırmaktadır. Bireylerin ilk çocukluk yıllarında edindikleri tecrübeler kalıcı izler bıraktığından hayatının geriye kalan kısmında kendini konumlandırışında ve davranışlarını gerçekleştiririrken etkilerini görmek mümkündür.

Evlilikte eşler arasında meydana gelen şiddet, her ne kadar iki insan arasında geçen bir olay olarak ortaya çıksa da sebepleri toplumsal yapı ve dinamiklerde olan, sonuçları da sadece bireysel değil, tüm toplumu etkileyen bir olgudur. Bu yüzden, şiddet olgusunu toplumsal bir sorun olarak tanımlamanın yanlış olmayacağı ve çözümün de herhangi bir kocanın karısı hakkındaki düşüncelerinde değil, genel olarak toplumun kadın ve erkek hakkındaki düşüncelerinde yatmakta olduğu düşünülmektedir. Toplumumuzdaki gizleme eğilimine karşın aile içi şiddetin yaygın bir fenomen olduğu bilinmektedir. Kuşaktan kuşağa geçmekte ve yalnızca şiddet gören kişiyi değil, şiddete şahit olan kişilerin psikolojik durumlarını, özellikle psiko-sosyal gelişimini etkilemektedir. Değişen aile rolleri ve buna bağlı olarak babaların çocuk eğitiminden sorumlu olmaları çocuklar üzerindeki etkisinin onlarla birlikte geçirdikleri süreyle ilgili olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla bir erkek olarak babaların çocuklarla daha çok zaman geçirmesi, çocuğun sosyalleşme sürecine katkıda bulunması çocukların daha sağlıklı bir biçimde gelişmelerinde önemli olmaktadır.

Aile içinde sorumluluğun tek taraflı biçimde anneye yüklenmesi eksik sosyalleşme ortamını doğuracak ve şiddet gibi olumsuz bir durumla karşılaşıldığında çözüm maalesef istenmeyen yöntemlerle sağlanmaya çalışılacaktır. Oysa bir babanın desteklediği çocuğun sorumluluk alması yaptığı işlerde teşvik eden ve ödüllendiren bir

babanın sağladığı uyumlu ve huzurlu bir ortam sağlıklı bireylerin yetişmelerine katkıda bulunacak, sağlıklı bir aile ortamının ortaya çıkmasına ve toplumun huzurlu olmasına da katkı sağlayacaklardır.

Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar, sıklıkla itaatsizlikleri ve eşlik görevlerini yerine getirememeleri veya sadakatsizlikleri nedeniyle şiddeti kışkırtmakla suçlanmaktadır. Oysaki aile içi şiddet sadece aile içindeki dinamiklerden değil; toplumun geleneksel, ekonomik, eğitimsel, siyasal ve hukuksal yapısı içinde erkeği egemen ve kadını ona bağımlı kılan tüm mekanizmalardan kaynaklanmaktadır. Yine namus algısının farklı toplum ve kültürlerde değişik biçimlerde algılanması, şiddetin anlaşılmasını, boyutunu ve sonuçlarını etkilemektedir.

Eşler arası aile içi şiddetin çözümünü sadece erkeğin tutum ve davranışlarında aramak ve bu şekilde çözümler sunmak indirgemeci bir yaklaşım olacağı ön kabulüyle başlanması gerekmektedir. Çünkü şiddet olgusu tek bir cinsiyetin problemi değildir. Çok yönlü ele alınması gereken eğitimden ekonomiye, dinden spora kadar hayatın birçok alanında kendini farklı biçimlerde gösterebilmektedir.

Yasal açıdan, aile içi şiddet kavramının genişletilmesi; sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet olaylarının da yasa kapsamına alınması ve bu kapsamın genişletilmesi gerekmektedir. Erkeklerin de tıpkı kadınlar gibi eşler arası şiddetin mağduru olabileceğini ve erkek ile kadının neredeyse aynı oranda birbirlerine şiddet uyguladığını ifade ettiği için "aile içi şiddet", "eşler arası şiddet", "evlilik içi şiddet" gibi terimler, erkek ve kadın arasındaki farkı gizlemektedir. Din insanlar arasında birliği, düzeni, istikrarı ve mutluluğu hedefler. İnsanlar ise yaşadıkları olayları anlamlandırmak ve yaptıkları davranışlarda dini meşrulaştırma aracı olarak kullanılmaktadırlar.

KAYNAKÇA

- AAK, (1995), Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları (Aralık 1993-Aralık 1994), Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Acar Savran, Gülnur, (2009), Beden Emek Tarih, İstanbul, Kanat Kitap Yayınları.
- Akyüz, Yakup (2016), Batı Medeniyetinde Mahremiyet Algısının Oluşumu ve Değişimi, Mahremiyet Algıları Sempozyumu Samsun 2016.
- BASGM, (2010), Aile Yapısı Araştırması 2006, Ed. Mustafa Turgut, Ankara, BKSGM Yayınları
- Bayer, Ali (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile: Eşler Arası Şiddet ve Din İlişkisi Üzerine Bir Araştırma (Konya Örneği). Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- BKSGM, (2006), Töre ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyon Raporu, Ankara, BKSGM Yayınları.
- Budak, Gönül, Doğan, Hasan Zafer, Harlak, Hacer, (1991), Çalışan Kadınların Sorunları: Bir Toplumsal Değişme Araştırması, Aile Toplum Ve Eğitim-Kültür Ve Araştırma Dergisi, C. 1, S. 1, Ocak - Şubat - Mart 1991, ss. 85-95
- Canatan, Kadir, (2005), Nisadan İnsana, İstanbul, Çıra Yayınları.
- Çağan, Kenan, (2011), Ailenin İşlevleri, Aile Hakkında Kuramsal Perspektifler, Ed. Kadir Canatan, İstanbul, Açılım Kitap, ss. 83-95
- Çiftçi, Özlem, (2007), Yaşadıkları, Şiddet Nedeniyle Sığınma Evlerine Başvuran Kadınların Umutsuzluk, Depresyon ve Üreme Sağlığı Durumlarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Demren, Çağdaş, (2008), Kadınlık Dolayısıyla Erkeklik Öznelliği, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C. 32, N. 1, 2008, ss. 73-92

- Duby, Georges ve Perrot Michelle, (2005), Kadınların Tarihini Yazmak, Çev: Ahmet Fehmi, Kadınların Tarihi Devrimden Dünya Savaşına Feminizmin Ortaya Çıkışı, Cilt IV, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 13-19.
- Erdentuğ, Aygen (1991), Çeşitli İnsan Topuluklarında Aile Tipleri, Aile Yazıları I, Temel Kavramsal Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, ss. 320-335
- Ergil, Doğu, (1994), Toplum ve İnsan, (2. Basım), Ankara, Turhan Kitabevi
- Fawole, Olufunmilayo I., (2008), Economic Violence To Women And Girls Is It Receiving The Necessary Attention?, Trauma, Violence, & Abuse, Vol. 9 (3), ss. 167-177.
- Gelles, Richard J.; Straus, Murray, Arnold, (1988), Intimate Violence, The Causes And Consequences Of Abuse In The American Family, New York, Published by Simon&Schuster Inc.
- Gölge, Z. Belma, (1997) Irza Geçme Kavramına Karşı İlgili Meslek Gruplarının Yaklaşımları ve Düşünceleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Hablemitoğlu, Şengül, (2009), Toplumsal Cinsiyet Yazıları "Kadınlara Dair Birkaç Söz, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları
<http://www.kadindayanismavakfi.org.tr/2005-Aile-İcinde-Kadina-Yonelik-Siddet-El-Kitabi> (10.11.2011)
- İbn-i Manzur, (1984), Lisan'ul Arab, Dar'ul Mearif Yayınları, Kahire, Cilt 4, ss. 2214-2216
- KADAV, (2008), Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı 2008, Kadın Dayanışma Vakfı, Köknel, Özcan. (1996). Bireysel ve Toplumsal Şiddet, Altın Kitaplar Yayınevi. İstanbul.
- Köse, Aslı, Ayşe, Beşer, (2007), Kadının Değiştirilebilir Yazgısı "Şiddet", Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, C.:10: S.:4, ss. 114-121
- Köşgeroğlu, Nedime, Halıcı, Coşkun, Özerdoğan, Nebahat, Ünlüce, Ayşe, (2009), Şiddet Çıkmazında Kadın, Ed. Nedime Köşgeroğlu, İstanbul, Anfora Yayıncılık.
- Kurst-Swanger, Karel, Jacqueline L. Petcosky, Violence in the Home: Multidisciplinary Perspectives, Oxford University Press, 2003, ss. 324
- Kuzgun, Yıldız, Sevim, A. Seher, (2004), Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki, A.Ü.E.B.F.D., C.: 37, S.: 1, ss. 14-27
- Marshall Gordon, (1999), Sosyoloji Sözlüğü, çev.: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları
- Oktan, Ahmet, (2008), Türk Sinemasında Hegemonik Erkeklikten Erkeklik Krizine: Yazı-Tura ve Erkeklik Bunalımının Sınırları, S.Ü.İ.F.D.,C.:5, S.: 2, ss. 152-166
- Özcan, Özcan, (2009), Partneri Tarafından Duygusal Ve Fiziksel Şiddete Uğramış Ve Uğramamış Kadınların Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özen, Sevinç, (1990), Sosyal Hareketlilikte Aile ve Eğitim İlişkileri, Ankara, AAK (2), Yayınları, ss. 321-335
- Polat Oğuz,(2004), Klinik Adli Tıp, Adli Tıp Uygulamaları, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- Rittersberger-Tiliç, H. (1998), Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım, 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, 19-21 Kasım 1997, Ankara, TODAİE Yayınları, ss. 119-131
- Sakallı-Uğurlu, Nuray, Sinan Ulu, (2003), Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri, Türk Psikoloji Yazıları, 6 (11-12), ss.53-65
- Sayıllı, Işıl, (1994), Ruh Sağlığı Sorunu Olarak Şiddet, Kriz Dergisi, C. 2, S. 2, 273-276
- Sayın, Önal, (1990), Aile Sosyolojisi, İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi.
- Şemseddin, Sami, (2011), Kamusu Türki, Hazırlayanlar: Raşid Gündoğdu, Niyazi Adıgüzel, Ebul Faruk Bal, İstanbul, İdeal Kültür Yayıncılık.

- Tezel Şahin, Fatma, (2007), "Sosyal Değişim Sürecinde Değişen Baba Rolü", Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS, Ankara, ss. 765-775
- Ünlü, Sezen, Bayram, Nazlı, Uluyağcı, Canan, Uzoğlu Bayçu, Sevil, (2009), Kadına Yönelik Şiddet: Tv. Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Araştırma, Selçuk Üniv. İletişim Fak. Dergisi, 5, 4, ss. 95-104
- Vatandaş, Celalettin, (2003), Türkiye'de Eşlerarası Şiddet, Afyon, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları
- Wallis Taryn, Linda Pricethe (2003), Relationship Between Work-Family Conflict And Central Life Interests Amongst Single Working Mothers, SA Journal of Industrial Psychology, 2003, 29 (1), 26-31
- WHO, (2002) World Report o Violence And Health, Edited by Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi and Rafael Lozano, World Health Organization, Geneva
- Yakupoglu, M. Mukadder, (1996), Erotizmde Şiddet ve Ahlak İlişkisi, Cogito, 6-7, 1996
- Yavuz, Yunus Vehbi, (1999), Kur'anda Kadının Hak ve Özgürlüğü, İstanbul, Bayrak Yayınları.
- Yıldırım, Ergün, (2011), Toplumsal Değişme Sürecinde Aile, Aile Hakkında Kuramsal Perspektifler, Ed. Kadir Canatan, Açılım Kitap, İstanbul, 2011, ss. 121-1